

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Första kammaren.

Nr 16.

Tisdagen den 14 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 133, angående pensionsförbättring åt verkmästaren O. H. Mansnerus;

nr 134, angående pension å allmänna indragningsstaten å f. d. tillförordnade förrådsvaktmästaren M. P. Helfrid;

nr 135, angående pension till förre båtsmännen A. P. Sandberg och J. Å. Berg;

136, angående understöd å allmänna indragningsstaten till arbetaren vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori O. V. Ährlunds änka Anna Sofia Ährlund, född Persdotter;

nr 139, angående ändrad lydelse av 9 § 2 mom. i avlöningsreglementet den 29 juni 1921 för fast anställt manskap vid armén och marinen m. m.; samt

nr 140, angående tilläggs pensioner å allmänna indragningsstaten åt översten J. V. E. D. af Sandebergs änka och minderåriga barn.

Justerades protokollen för den 8, 10 och 11 innevarande månad.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om minskning av riksdagsmännens arvoden;
statsutskottets utlåtanden:

nr 8 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet; och

nr 8 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för

år 1922 åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

bevillningsutskottets betänkande nr 14, i anledning av väckt motion om ändring i 1 § lagen om skogsaccis och om virkestaxering; samt jordbruksutskottets memorial:

nr 13, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande väckta motioner om anslag till lindring av fraktkostnader för kalk; och

nr 14, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till belöningar för rovdjurs dödande.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 118, angående statsbidrag till avlöning av den Hjärtbergske antikvarien vid vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 120, med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.

Föredrogs och hänvisades till andra särskilda utskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 128, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 1 i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 129, med förslag till överenskommelse angående vissa ändringar i dels de med Luossavaara-Kiurunavaara Aktiebolag, Aktiebolaget Gellivare Malmfält och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund tidigare ingångna avtal, dels ock den för förstnämnda bolag fastställda bolagsordning.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 8.

Vid föredragning av sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets memorial nr 2, angående ersättning åt utskottets sekreterare m. fl., bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets utlåtande nr 10.

Herr *Leander* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensions-tillägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer. Motionen hänvisades till bankoutskottet.

Herr *Lindhagen* erhöll på begäran ordet och yttrade: För att råda bot på upplösningen i världen har på senare tid från de härskande makterna vid sidan av folkförbundet även andra mera obundna mellanfolkliga sammanträffanden anordnats. Kongressen i Washington gav det första uppslaget till denna nyorientering och nu följer där-
 efter konferensen i Genua. Till denna senare har även Sverige emot-
 tagit inbjudning.

Begäran att få framställa interpellation ang. det svenska framträdandet vid Gennakonferensen.

Även vid de avgöranden, för vilka här lämnas spelrum, bör det vara av vikt, att de olika ländernas folk och parlament icke hållas alldeles utanför såsom i allmänhet plägar ske och nu även för Sveriges del synes vara att befara. Något lyckligt eller avsevärt resultat kan ofta icke förväntas, om den allmänna meningen varken upplyses eller hedras med något förtroende.

Enligt de allierade makternas inbjudan avser mötet i Genua att bli en konferens "av ekonomisk och finansiell natur". Det gäller det centrala och östra Europas återuppbyggande, återställandet av den internationella samfärdseln i Europa, utvecklandet av alla länders resurser för att öka produktionen och hindra lidandet samt återgiva det europeiska systemet dess vitalitet. Därtill kräves undertryckande av alla hinder för samfärdseln. Man måste ock, framhållas det, lämna en vidsträckt kredit till de svagaste länderna och fordra en samverkan av alla för återställandet av en normal produktion.

De inbjudande ha tillagt till detta program, att de grundläggande och oavvisliga villkoren för åstadkommandet av något effektivt kunde sammanfattas i sex punkter av huvudsakligen följande innehåll, nämligen att varje nation bestämmer ensam inom sina gränser sitt system för äganderätt, ekonomi och styrelse; att emellertid ett främmande kapital omöjligt kunde placeras i ett land till dess hjälp utan att säkerhet vunnes för äganderätten till kapitalet och frukterna av företaget; att en sådan säkerhet icke kan förefinnas, med mindre de länder eller styrelser, som önska främmande kredit, godtaga förefintliga eller kommande offentliga skuldförbindelser samt iklåda sig ersättningsskyldighet för skada och förlust, som orsakats av konfiskation eller sekvestering på egendom, samt åstadkomma en laga ordning mot överträdelser och för fullgörande av avtal; att dylika nationer förfoga över erforderliga bytesmedel samt tillräckliga finansiella- och penninggarantier; att alla nationer måste avstå från politisk propaganda i andra länder; samt att alla nationer efter allmän överenskommelse avhålla sig från varje angrepp på sina grannar. Det tillägges slutligen, att om ryska regeringen för sin del fordrar officiellt erkännande, så kunde detta icke beviljas med mindre ryska styrelsen antog förenämnda villkor.

Begäran att
få framställa
interpellation
ang. det svens-
ska framträ-
dandet vid
Genuakonfe-
rensens.
(Forts.)

Genuakonferensens program är således återupprättandet av den ekonomiska ordning, som härskade före världskriget och i sin mån åstadkom detsamma. Det måste medgivas, att den gamla ordningen var bättre än den nuvarande, därför att den skänkte flera arbetstillfällen och inbragte större produktion.

Däremot beröres icke i programmet den gamla ordningens grundfel och misstag. Åtminstone iakttaga själva inbjudningen tystnad. Även på den bestående produktionsordningens grund måste väl en rekonstruktion av världen förbindas med något undvikande av de stora missförhållandena. Detta är reformismens uppgift och den hämtar sin stora befogenhet i de levande släkternas rätt att leva även under deras långa väntan på det tusenåriga riket. Reformismen är dock oklar därutinnan, att den ogärna vill ge besked därom, att den räknar fortfarande med profiten såsom en hävstång för produktionen och menar, att den tillsvidare åtminstone ej kan undvaras. Människorna få lägga bort sin avundsjuka, menar man, huvudsaken är, att alla kunna existera någorlunda, intill dess något annat system blivit uppfunnet.

Detta nya system menar sig den politiska kommunismen hava uppfunnit. Dess ideologi är ingen annan än mänsklighetens gamla ideologi och rör sig därför i princip på ett högre plan än profitens produktionsordning. Men den är oklar i sin underlåtenhet att undersöka och omtala, på vilken ny kraft den vill bygga en annan produktionsordning. Den river ned det bestående med dess förtjänster och fel tillika, vilket kan vara ganska lätt. Men den kan icke åstadkomma något annat nytt än kommunism i allmän nöd och fattigdom. Den behåller människorna lika dåliga som förut, den efterliknar i sitt trångmål den gamla världens metoder, den skyndar sig att utesluta ur sitt program självansvaret, den kan trots de bästa föresatser icke väcka till liv någon annan styrelseform än våldets, den avskaffar visserligen profiten men saknar liksom kapitalismen och reformismen både sinnelag och förmåga att framskapa dess överman, den yppersta produktionsfaktorn: självansvaret och pliktuppfyllelsen i arbetet.

Det är detta självansvar och denna pliktuppfyllelse, som ensam kan återupprätta Europa och världen på ett varaktigt sätt, även ekonomiskt. Den enda statskonst, som kan åstadkomma en sådan omvälvning, är samvetspolitiken. Då reformismen ej vidkännes denna, kommer den att misslyckas. Då kommunismen ej vill veta av densamma kommer även den liksom den gamla världen att gå mot sin oundvikliga undergång. Följden blir, att efter experiment med lappverk eller katastrofer profiten och kapitalet såsom den enda utvägen komma tillbaka och sätta åter världen i gungning på det gamla sättet. Tecknen hava redan anmält sig från den politiskt-kommunistiska experimentstaten, sovjet-Ryssland. Man har hyllat goda grundsatser, men människomaterialet har varit inkompetent. Därför åkallas nu profiten såsom en sista hjälpare och det är därför icke minst, som även sovjet-Ryssland vill komma till Genua, till det stora mötet, vilket, såvitt det första programmet får ensamt råda, skall återställa den gamla ordningen.

Det är emellertid nog i alla fall så, att ingen ekonomisk återupprättelse av varaktig beskaffenhet kan åstadkommas utan rättvisa och rättfärdighet eller med andra ord utan samvete. Denna angelägenhet anmäler sig därför själfvallet såsom hedersgäst vid den tillämnade finansiella konferensen. Frågan för oss är då närmast den, om de svenska ombuden skola instrueras att framföra våra erinringar om denna fundamentala sak.

Begäran att få framställa interpellation ang. det svenska framträdandet vid Genuakonferensen.
(Forts.)

Efter detta försök till belysning av grundvalarna för det tillämnade mellanfolkliga sammanträffandet, återstår att beröra de ekonomiska och finansiella detaljer, som man trots kunna vara konferensen ensamt förbehållna.

Det bör då först framhållas, att utan världens militära avrustning kan inom densamma icke heller uppbyggas numera någon förhoppningsfull ekonomi. Nordamerika har, om man får tro uppgifter i pressen, vägrat komma till Genua just av denna anledning. Man tror icke på, att Europa uppriktigt vill fred, då det fortfarande består sig med så stora militära utrustningar. Detta är något för vår försvarsrevision och vår regering att också tänka på. Inbjudningen till konferensen innehåller icke något om denna sak.

En annan särdeles grundläggande ekonomisk fråga, som ej beröres i inbjudningen, är världens jordfråga, eller hur tillgången på kolonialjord för odling och uppehälle skall rättvisligen tagas i besittning. Lösningen kanske dröjer, men just därför måste man börja sysselsätta sig något med densamma. Detta bör, såvitt jag förstår, vara en ekonomisk huvuduppgift i Genua. De program, som under kriget från människovänner tämligen enhälligt framlades i detta avseende, var kolonialländernas internationalisering med fritt tillträde för varje nation samt rätt för ett lands emigranter, att även kunna bosätta sig samlade. Varje sådant kolonialområde skulle stå under internationell förvaltning, till dess landet kunde styra sig själv. Den neutrala konferensen i Stockholm, som sammanträdde där under hela år 1916 med representanter för sex då neutrala länder (Nordamerika, Schweiz, Holland, Danmark, Norge och Sverige) sysslade i denna fråga med ett sådant program.

Även för vårt land har saken en mycket aktuell betydelse. Den är en naturlig avdelning av vår inre jordfråga, som står på dagordningen. Med svenska industriens nedgång blir ropet efter jord och jordbruk allt mer befallande.

Nu lyda jordens kolonialländer så gott som uteslutande under europeiska stormakters herravälde. Emigration dit från andra europeiska stater är visserligen icke förbjuden, men svårigheter resas. På senaste tiden ha dessutom satts exportavgifter på varor, som utföras från kolonialområden, ockuperade av England, och i vissa fall äro avgifterna dubbelt så stora för kolonister, som icke äro engelska undersåtar. Framtidens skickelser äro oberäkneliga.

Härtill kommer, att Sverige väl bör intressera sig icke blott för svenska emigranternas överbörd utan även för deras framfärd i kolonialländerna. Åtskilliga Kirunaarbetares olyckliga utvandring till Sydame-

Begäran att
få framställa
interpellation
ang. det svens-
ska framträ-
dandet vid
Genuakonfe-
rensens.
(Forts.)

rika är ett bevis på behovet därav. Det bör ock vara av intresse att samla svenska kolonister på ett sammanhängande område, där de kunna stödja varandra och organisera eventuell byteshandel med moderlandet. År 1869 väcktes i andra kammaren framställning i syfte att leda den svenska, eventuellt skandinaviska folkvandringen till Nordamerika på ett stort sammanhängande område och samtidigt stödja utvandrarerna under deras första trevanden i det främmande landet. En framställning i enahanda syfte ingavs i november 1921 till regeringen i och för en ifrågasatt svensk jordbrukskolonisation inom viss del av Mexiko.

Ännu svårare än för europeiska länder ställer sig kolonisationsproblemet för de färgade raserna och särskilt den gula rasen. De europeiska makterna vägra nya bosättningsplatser för de japanska, kinesiska och indiska ländernas övertaliga befolkning uti själva Asien. Man tillstodjer dem icke heller bosättningar i Stilla havets länder. Det återstår då endast för dem det alternativet att oavlåtligt utvidga sin industri och underbjuda européerna på dessas egna marknader. Ett fjärde alternativ, det sista, är — kriget, vilket ju merendels varit den europeiska politikens skötebarn och även i detta fall kanske kommer att provoceras av européerna. Denna fråga om rasernas likställighet har i år behandlats i motionen 88 i första kammaren. Det tillfälliga utskottet ansåg saken vara betydelsefull men fann vårt land sakna egna intressen i densamma, varnade för opåkallad inblandning och menade till sist, att endast regeringen var i stånd att bedöma denna fråga. Andra kammaren, där enahanda motion väckts och vars tillfälliga utskott upptagit första kammarens motiv, har emellertid efter votering tagit avstånd från och ogillat förberörda för avslaget anförda motivering. Det står således fast ur andrakammarsynpunkt, att vi böra intressera oss för denna sak, vartill vårt medlemskap i nationernas förbund för övrigt förpliktar oss.

På grund av vad sålunda anförts tillåter jag mig hemställa om första kammarens tillstånd att få till stats- och utrikesministern framställa följande spörsmål:

1) Kan det emotses, att regeringen för den svenska allmänheten och riksdagen öppet framlägger riktlinjer för det svenska framträdandet vid Genuakonferensen, avsedd enligt inbjudningen att vara "av finansiell och ekonomisk natur" och har landet att förvänta, att instruktionerna för de svenska ombuden offentliggöras i sina väsentliga delar?

2) Håller regeringen ej före, att utan rättvisa och rättfärdighet eller med andra ord utan samvete kan icke, såsom konferensens program synes förutsätta, någon finansiell eller ekonomisk upprättelse varaktigt åstadkommas, och bör ej vid konferensen därom göras lämplig erinran från svensk sida?

3) Är icke, såsom från Nordamerika lärer förmenats, världens militära avrustning också en oavvislig betingelse för ett ekonomiskt återuppbyggande; och kan det emotses, att de svenska ombuden vid konferensen framhålla även denna angelägenhet?

4) Anser regeringen ej, att särskilt i dessa tider för industriell

nedgång en grundläggande ekonomisk fråga är världens jordfråga, eller hur tillgången på kolonialjord för odling och uppehälle skall rättvisligen tagas i besittning? Bör icke därför det under kriget från många skilda håll framförda kravet på kolonialländernas internationalisering med fritt tillträde för varje nation samt rätt för ett lands kolonister att även kunna bosätta sig samlade bringas förberedelsevis på tal vid konferensen? Kan det förväntas, att den svenska delegationen söker, icke minst i svenskt intresse, fästa konferensens uppmärksamhet på denna angelägenhet?

Begäran att få framställa interpellation ang. det svenska framträdandet vid Genuakonferensen.
(Forts.)

5) Böra icke även de färgade rasernas och särskilt den gula rasens berättigade anspråk på likaberättigande med den vita rasen och möjligheter att på grund av sin trångboddhet finna upphälle genom nya bosättningar med lika rätt tillgodoses? Finner regeringen tilläventyrs, i likhet med andra kammarens nyligen gjorda uttalande, det allmänna rättsmedvetandet, Sveriges förpliktelser såsom medlem i nationernas förbund samt vårt eget intresse för världsfredens bevarande göra det till en rätt och plikt även för Sverige att verka för denna fredssak, och således lämpligen påminna om densamma även vid konferensen?

Denna anhållan blev på begäran bordlagd.

Ordet gavs åter till herr *L i n d h a g e n*, som nu anförde: Det var en tid, då man trodde, att *parlamentarism* betydde icke blott en omflyttning av makten utan även ett nytt sinnelag vid makten. Det var också en tid, då man föreställde sig, att genom *parlamentarisk kontroll på utrikespolitiken* världsproblemen skulle bli en mänsklighetens gemensamma angelägenhet samt diskuteras inom varje land fritt och öppet med samma intresse och befogenhet som de inrepolitiska frågorna.

Begäran att få framställa interpellation ang. världsproblemens diskuterande m. m.

Dessa föreställningar berodde säkerligen på ett förbiseende av den mänskliga naturens i stort lika beskaffenhet hos alla och ett överskatande av partigränserna såsom något i djupare mening särskiljande. Förhoppningarna äro icke alldeles skrinlagda, men naturlagarna ha reducerat dem. Ätminstone har så skett i Sverige.

Den nya *utrikesnämnden* är sålunda en sluten bok och även i övrigt, såsom mängen förmenar och mer än en gång påpekats, tillskuren efter så kallade reaktionära mönster. Ett måhända ovederhäftigt rykte säger, att den dessutom icke gärna blir tillfrågad annat än i ämnen, som regeringen ur sin bekvämlighets synpunkt anser lämpliga. De ämnen, som underställas den, förmodas i varje fall i stor utsträckning avse fakta, som i själva verket redan äro fullbordade. Hur härmed förhåller sig är icke med visshet känt och får ej heller bliva det. Visst är, att nämnden enligt mångas mening är en förfelad nutidsskapelse, som tillkommit genom överrumpling.

Ett annat inflytande på vår utrikespolitik utövas av en ganska okänd regeringskommitté, som tillsattes år 1918 för tillvaratagande av de neutrala staternas intressen under kriget. Numera kallas den *kommittén*

Begäran att
få framställa
interpellation
ang. världs-
problemens
diskuterande
m. m.
(Forts.)

för frågor rörande nationernas förbund. Den utgöres av fem personer, samt har ungefär samma ledamöter och sekreterare, som pläga förordnas att företräda vårt land vid förbundets delegerademöten i Genève. Denna kommitté avger på uppdrag förslag till instruktioner för de svenska ombuden vid dessa möten. Detta betänkande liksom regeringens beslut därom äro hemliga handlingar, ingen får taga del av dem, och de kunna således ännu mindre diskuteras. En framställning till regeringen om publicering av de år 1920 utfärdade instruktionerna fann regeringen ej förtjäna avseende. Vid efterfrågan om innehållet i 1921 års instruktioner förklarades i utrikesdepartementet, att icke blott statsrådsprotokollet utan även kommitténs betänkande voro hemliga. På grundval av denna fördolda apparat föres nu talan för "Sverige", och därmed få riksdag och folk låta sig nöja.

Härtill kommer såsom på visst sätt en länk i det utrikespolitiska arbetet den så kallade försvarsrevisionen, som skall uppgöra förslag till minskning av våra militärbördor. Det förlösande ordet avrustning, som skulle utplåna något av kainsmärket på mänsklighetens panna, ligger utanför kommitténs instruktion. Denna kommittés närmare riktlinjer och hitintills vunna resultat äro också hemliga. Ett bestämsamt rykte säger, att i förslaget till lantförsvaret, som lär vara färdigt, de så kallade minskningarna äro måttliga. Men svenska folket vet ingenting och får ej diskutera någonting utan anses förmodligen även här böra ställas inför ett fullbordat faktum.

Under sådana förhållanden är det icke gott för de svenske att veta vad vår utrikesstyrelse bär i sin sköld åt dem. Före kriget intresserade sig regeringarna och även vår för en internationell domstol men föga eller kanske icke alls för en *internationell rättsordning*, byggd på lag. Någon förskjutning till förmån för lagvägen förmärktes väl här och var under kriget. Men vid fredsslutet och efter detsamma har regeringarnas utrikespolitik och även vår sjunkit tillbaka till den gamla ståndpunkten. Världen har således nu fått en mellanfolklig domstol, men det saknas lag i vitala frågor, efter vilken den kan döma.

Ett kapitel i en sådan eventuell lagstiftning anses omsider tämligen ostridigt vara fastställandet av *nationernas självbestämmanderätt* och vad därmed äger sammanhang. Nordiska interparlamentariska förbundet, som förut motsatt sig saken och till och med förklarat den ej falla inom dess verksamhetsområde, beslöt till sist hösten 1920 på svenskt initiativ förorda grundsatsens upptagande i nationernas förbunds konstitution, varom de nordiska regeringarna skulle underrättas. Svenska riksdagen, som under de senaste tio åren upprepade gånger avvisat saken, beslöt slutligen år 1921 hemställa om svenskt initiativ till att denna rättsgrundsats bleve antagen till internationell lag. På hemställan från förenämnda kommitté för frågor rörande nationernas förbund har emellertid svenska regeringen redan den 29 augusti samma år förklarat riksdagens skrivelse åtminstone icke för närvarande böra föranleda någon åtgärd. Huruvida utrikesnämnden därförinnan hörts över skrivelsen är icke känt. Förenämnda förbunds hemställan, som

genom remiss den 25 september 1920 allenast "delgivits" kommittén, har faktiskt icke heller föranlett någon handläggning vare sig inom kommittén eller hos regeringen. Det nyvaknade intresset för nationernas självbestämmanderätt sammanföll med Ålandsfrågans aktualitet. Man kan av regeringens och dess kommittés förenämnda avståndstagande nästan vara frestad befara, att, efter det Ålandsfrågan numera till synes blivit löst, måhända intresset för den stora rättsgrundsatsen ånyo bortfallit och därmed även nitälskan för lagvägen i sin helhet.

*Begäran att
få framställa
interpellation
ang. världs-
problemens
diskuterande
m. m.
(Forts.)*

Med anledning av vad sålunda anförts tillåter jag mig anhålla om första kammarens tillstånd att få till stats- och utrikesministern framställa följande spörsmål:

1) Anser regeringen det vara tidsenligt och gagneligt, att världsproblemen och det svenska ställningstagandet till dem inom nationernas förbund och annorstädes börjar i tid diskuteras i riksdagen och ute bland folket fritt och öppet med samma intresse och befogenhet som de inrepolitiska frågorna; och är någon medverkan därtill att emotse från regeringen?

2) Kan en sådan medverkan förväntas taga sig uttryck bland annat i en granskning av utrikesstyrelsens jämte utrikesnämndens och kommitténs för frågor rörande nationernas förbund organisation, och kan det i synnerhet motse, att sekretessen omkring svensk utrikespolitik förstöres och att således även förenämnda kommittés förslag till instruktioner för de svenska delegerade i Genève samt regeringens beslut därom ej undanhållas riksdagen och den svenska allmänheten?

3) Finnes förhoppning, att slöjan lyftes även över riktlinjerna i försvarsrevisionens arbete för minskning i rustningarna, ävensom att, på sätt påyrkats från olika håll inom Norge för dess del, det tillämnade förslaget måhända närmar sig praktiskt taget ganska mycket en avrustning?

Kan för övrigt i militärfrågan emotses en samverkan mellan de skandinaviska länderna för en nordisk avrustning eller mellan småstaterna i allmänhet?

4) Har regeringen för avsikt att någon gång i nationernas förbund verka även för en internationell rättsordning, byggd på lag, och icke blott för en internationell domstol utan lag i vitala frågor, efter vilken den kan döma, och kommer en sådan föresats tilläventyrs att göras oberoende av huruvida saken mognat för förbundets stormakter?

Hur vill i detta avseende den nuvarande regeringen tolka och för egen del tillämpa den förra regeringens åtgärd, att på förslag av kommittén för frågor rörande folkens förbund — måhända utan ens utrikesnämndens hörande — avvisa åtminstone för närvarande 1921 års riksdagsskrivelse och förmodligen därmed även nordiska interparlamentariska förbundets framställning hösten 1920 om svenskt initiativ till internationellt lagfästande av nationernas självbestämmanderätt?

Även denna anhållan bordlades på begäran.

Efter föredragning av de vid sammanträdet början avlämnade kungl. propositionerna hänvisades dessa, nr 133—136 och 140 till bankoutskottet samt nr 139 till statsutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,35 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 15 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Svensson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 145, angående anslag till bestridande av kostnader för officiellt deltagande från Sveriges sida i jubileumsutställningen i Rio de Janeiro år 1922; och

nr 146, angående ny definitiv lönereglering för befattningshavare vid hospital och asyler.

Dessa propositioner föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet.

Anmälades och bordlades
statsutskottets utlåtanden

nr 17 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna för kapitalökning i avseende å statens järnvägar och vattenfallsverk; samt

nr 17 B, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning å tilläggsstaten för år 1922 i avseende å statens järnvägar och vattenfallsverk;

andra sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om antagande av en ny lag angående dövs-
stumundervisningen;

andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels förordning angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, dels ock förordning om ändrad lydelse av §§ 4, 8 och 12 i förordningen den 11 juni 1918 angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förrätande av syn å lärareboställe; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckt motion, nr 92, om åtgärder för tillgodoseende av behovet för den industriella befolkningen att kunna uppodla jord och ägna sig åt jordbruk; samt

nr 3, i anledning av väckt motion, nr 95, om åvägabringande inom statens verk och inrättningar av besparing i hushållningen med elektrisk belysning m. m.

Föredrogs herr *Lindhagens* anhållan att få till hans excellens herr stats- och utrikesministern framställa vissa spörsmål angående riktlinjer för det svenska framträdandet vid Genuakonferensen m. m.

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasvarande spörsmål finge framställas.

Föredrogs herr *Lindhagens* anhållan att få till hans excellens herr stats- och utrikesministern framställa vissa spörsmål angående medverkan från regeringens sida till diskuterande inom riksdagen och ute bland folket av världsproblemen och det svenska ställningstagandet till dem inom nationernas förbund och annorstädes m. m.

Även denna anhållan bifölls.

Herr statsrådet *Örne* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 127, med förslag till förordning om luftfart; och

nr 142, angående statens lagerhus och fryshus.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 144, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i förordningen den 30 maj 1919 om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar; samt

nr 149, angående beredande av garantifond åt ett aktiebolag, avsett att lämna stöd åt inhemska kreditanstalter.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 9, statsutskottets utlåtanden nr 8 A och B samt bevillningsutskottets betänkande nr 14.

Vid föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 13, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande väckta motioner om anslag till lindring av fraktkostnader för kalk, och nr 14, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till belöningar för rovdjurs dödande, godkändes de i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om meddelande av vissa bestämmelser angående val av riksdagens justitieombudsman. Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 10, i anledning av väckt motion om höjning av tullsatserna för puder, smink och parfymmer m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

Om förbud mot införsel av ved. Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 11, i anledning av väckt motion om tillfälligt förbud mot införsel av ved.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 74, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade herr *Petrus Nilsson* m. fl. hemställt, att riksdagen ville besluta, att förbud måtte införas mot införsel till riket av ved av alla slag under tiden till och med 30 april 1923.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på åberopade grunder hemställt att förevarande motion I:74 av herr *Petrus Nilsson* m. fl., om tillfälligt förbud mot införsel av ved, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet fanns fogad en reservation av herrar *Wohlén, Jönsson* i Boa, *Lithander, Henrikson* och *Olsson* i Golvvasta, vilka anfört:

”Den föreliggande motionen avser att underlätta avsättningen av de stora partier svensk ved, som ligga osäljbara i skogarna till följd av de låga priserna och de höga fraktsatserna. Vad de låga priserna beträffar härröra dessa till icke ringa grad av vedinförseln från Finland, vilket lands valuta möjliggör utförsel av ved till Sverige till verkliga valutadumpingpriser. Vi finna vid sådant förhållande motionen synnerligen behjärtansvärd, men då det är oss bekant, att tull- och traktatkommittén för närvarande har under omprövning en s. k. beredskapslagstiftning, åsyftande att möjliggöra införande i trängande fall av importförbud, torde det böra bero på sagda kommittés ävensom Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning, huruvida motionärernas yrkande bör, i vidsträcktare sammanhang, bifallas.”

Herr Nilsson, Petrus: Utskottsmajoritetens avslagsyrkande motiveras i huvudsak därmed, att ett importförbud för ved i avsevärd grad skulle fördyra vedpriset för konsumenterna. Men detta antagande är ju icke bevisat, och utskottsmajoriteten kan icke heller bevisa detta antagande. Tillgången på ved inom landet är så riklig, att den mer än väl fyller behovet, och konkurrensen skulle nog draga försorg om att priset icke bleve oskäligt högt även med importförbud. Dessutom verkar även den rikliga tillgången på kol som en regulator å vedpriset. Avsikten med denna motion har ej heller varit att fördyra priset å ved för konsumenterna, utan avsikten har varit att om möjligt finna avsättning för en vara, varå finnes riklig tillgång inom landet, och skydd mot konkurrensen från länder med svag valuta. Genom importförbud skulle ju också skaffas produktivt arbete för en mängd arbetare, som kanske nu få uppehållas genom arbetslöshetsunderstöd eller mer eller mindre improduktivt arbete. Huru nyttiga dessa nödhjälpsarbeten, som i huvudsak äro vägarbeten, må vara, måste vi ändå se till, att icke produktionen å nödvändighetsvaror avstannar och att dessa vägar varå nedlägges så mycket arbete komma att trafikeras med annat än lyxbilar.

Under förra året importerades 269,375 kbm. ved för ett pris av 2,917,553 kronor, under det att importen av ved under åren 1911—1913 i medeltal endast uppgick till 98,492 kbm. Det är således nästan en tredubbling under förra året mot åren närmast före kriget. Denna kvantitet av över 269,000 kbm. ved skulle, om den hade producerats inom landet, i runt tal givit 135,000 dagsverken för vedens avverkning. beräknad efter en arbetsprestation av 2 kbm. om dagen. Och sedan utkörningen ur skogen, lastning, transport m. m. givit minst lika många dagsverken, skulle genom ett bifall till motionen skapats minst 270,000 dagsverken produktivt arbete. Ytterligare ett skäl är, att avverkningen av skog och beredningen av virke för export i år är mycket begränsad, och att därigenom en mängd arbetare, som under normala förhållanden syssla med sådant skogsarbete, i år sakna arbete. Det vore från alla synpunkter fördelaktigt, om dessa i någon mån kunde få arbete med vedavverkning.

Utskottet synes ha lagt största vikten vid prisbildningen, men som jag ser på denna sak, anser jag, att viktigare är, att en vara, varå det finnes så god tillgång på inom eget land, ej importeras från utlandet. Detta, särskilt under nuvarande förhållanden, då det är svårt att skaffa marknad för våra exportprodukter, till följd av konkurrensen från valutasvaga länder. Det kan ju sägas, att vedimporten icke är av den betydelse att den förtjänar så stor uppmärksamhet. Ved är dock en vara, som användes ganska allmänt. Och de vedimporterande skutorna hava icke blott uppsökt Stockholm utan även Uppsala, Västerås samt andra städer och Östersjöhamnar.

Det skulle ha varit önskvärt om i detta sammanhang bränslefrågan i hela sin vidd kunnat upptagas till prövning och det blivit undersökt i vad mån, ekonomiskt fördelaktigt, landets bränsletillgångar

*Om förbud
mot införsel
av ved.
(Forts.)*

Om förbud
mot införsel
av ved.
(Forts.)

kunde i större utsträckning komma till användning. Staten har stora vedtillgångar, som nu ligga oanvända. Domänstyrelsen kan icke sälja sin ved ens till ganska billigt pris. Från nationalekonomisk synpunkt måste det vara fördelaktigt, om detta bränsle kunde användas i stället för importerade kol.

Jag ansåg mig icke i detta sammanhang våga gå så långt i min motion. Men eftersom utskottsmajoriteten har avstyrkt motionen, men en del ledamöter av utskottet ansett, att yrkandet i motionen borde upptagas till prövning i sammanhang med frågan om en ekonomisk beredskapslagstiftning, så anhåller jag, herr greve och talman, att åt denna fråga gives något mera uppmärksamhet vid det tillfälle, då en dylik beredskapslagstiftning kommer att av regeringen och riksdagen prövas.

Under sådana förhållanden, herr greve och talman, ber jag att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr Wigforss: Jag ber endast få påpeka, att reservanterna icke ha annat yrkande än utskottet. Jag yrkar således bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson, Petrus: Herr greve och talman! Då reservanterna icke gjort något yrkande ber jag att med ogillande av utskottets motivering, i det läge som denna fråga nu befinner sig, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björkman: Herr talman! Detta är ju på sitt sätt en stockholmsfråga, och jag skall därför be att få säga ett par ord.

Jag har icke deltagit i denna frågas behandling inom utskottet, men om jag hade gjort det, skulle jag ha kommit till samma resultat som utskottet. Det är sant, att importen av finsk ved under fjolåret tog rätt stor omfattning, men det berodde på alldeles särskilda omständigheter, dels den låga finska valutan, dels på att jobbarelementet kastade sig på denna vedtrafik. Det är ingen anledning att betvivla uppgifterna om dess omfattning och storlek, men den spelar förmodligen icke den roll, motionärerna föreställt sig, i all synnerhet icke för framtiden. Det har visat sig — jag utgår från den erfarenhet, man har från äldre tider — att denna finska ved i allmänhet ej kommer från Åland, där veden är av bättre art och varifrån ved tidigare exporterats till Stockholm, utan att denna ved, som nu importerats, utgjorts av gamla lager från Finlands inre delar, två eller tre år gamla lager, och att veden varit synnerligen dålig. De som köpt ved direkt och ej begagnat vedhandlare som mellanhänder, göra sannerligen icke om den affären en gång till. Klagomål ha kommit från alla möjliga håll mot denna finska ved. Det är icke alldeles riktigt, som motionärerna uppgiva, att någon svensk ved ej köptes under fjolåret i Stockholm och omnejden. Tvärtom köpte nog vedhandlarne proportionsvis lika mycket som förut, ehuru jag medger, att de icke fått sälja i samma omfattning. Men de abnorma förhållanden, som gällde i fjol, komma säkerligen icke att upprepas,

även om den finska valutan skulle vara så låg som nu. Jag upprepar, att jobbarna icke komma två gånger med denna finska ved.

*Om förbud
mot införsel
av ved.
(Forts.)*

För oss spelar den från Finland importerade veden otvivelaktigt en rätt prisreglerande roll. Vi få för närvarande betala 18 kronor per kbm. sågad, huggen och hemkörd, löst staplad ved. Jag är övertygad, att om icke denna finska ved i någon mån bidragit till en nedsättning av vedpriset, skulle vi fått betala åtskilligt mer och varit uppe vid 34 kronor per kbm. björkved. Under sådana omständigheter anser jag för min del, att motionen icke bör i någon form bifallas, och utskottets motivering är enligt min uppfattning fullt befogad.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan med dess motivering.

Herr Nilsson, Petrus: Jag ber att i så måtto få ändra mitt yrkande, att jag yrkar bifall till reservanternas motivering men i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det föreliggande betänkandet hemställt samt vidare, i enlighet med vad herr Petrus Nilsson under överläggningen yrkat, på bifall till utskottets hemställan med den motivering, som anförts i den vid betänkandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Petrus, begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Petrus Nilssons under överläggningen gjorda yrkanden.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;
Nej — 36.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 12, i anledning av väckt motion angående tillägg till 19 § 2 mom. i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt.

Om viss ändring beträffande bolagsbeskattning.

I en inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad

Om viss ändring beträffande bolagsbeskattning.
(Forts.)

motion, nr 22, hade herr *Boman* hemställt, att riksdagen måtte besluta ett tillägg till 19 § 2 mom. av förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt av innehåll, att B-skatt utginge endast å sådan vinst, som av bolaget lagligen kunnat utdelas till aktieägarna.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion I: 22 av herr *Boman*, angående tillägg till 19 § 2 mom. i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *Boman*: Herr greve och talman! Fastän jag icke står anteknad såsom närvarande vid utskottets behandling av detta ärende, har jag deltagit i det beslut, som fattades på avdelningen och som var grundläggande för utskottets hemställan. Förhållandena äro nämligen sådana, att jag inser, att det varit omöjligt att tillmötesgå min motion, enär man i så fall hade måst gå vida längre, om man skulle vinna någonting, och detta oaktat utskottet måst göra ett sådant uttalande som detta: "Påföres åter B-skatt en inkomst, som måst användas att täcka ett bolags från föregående år förefintliga brist, kommer onekligen skatten att verka synnerligen obillig utan att kunna från principiell ståndpunkt försvaras." Fastän utskottet nödgats göra detta medgivande, kan det nämligen ingenting åtgöra. Jag hade hemställt, att B-skatt icke skulle påföras i sådana fall, då den avsåg en vinst, som enligt gällande förordningar icke kunde utdelas. Men nu befinnes det, att man icke kan förena vad som skattetekniskt är vinst och vad som affärsmässigt är vinst. Det är två begrepp, som alls icke sammanfalla. Aktiebolagslagarna ålägga ett aktiebolags ledning att upptaga tillgångarna till verkliga värdet, och man får då fram ett affärsresultat, vinst eller förlust. Skattelagarna beskatta en vinst konstruerad efter vissa, ganska litet affärsmässiga grunder, och vid den oerhörda skärpning, som ägt rum av aktiebolagens beskattning, har säkerligen detta skattesystem i hög grad bidragit till att försvaga aktiebolagen och minska deras motståndskraft under den depressionstid, som nu är för handen.

Jag har gjort en ungefärlig beräkning över, i vilken utsträckning aktiebolagens beskattning under de sista åren tillämpats, och kommit till det resultat, att i runt tal har under femårsperioden 1916—1920 i inkomst- och förmögenhetsskatt uttagits från aktiebolagen omkring 500 miljoner kronor. Samtidigt har uttagits krigskonjunkturskatt på över en miljard, varav nog minst hälften, troligen mer, kommit från aktiebolagen. Det är således under denna femårsperiod över en miljard, som tagits från aktiebolagen i statskatt. Vad det betyder mot vad som tagits förut framgår däruv, att år 1914 den totala inkomst- och förmögenhetsskatten för såväl aktiebolag som enskilda utgjorde endast 44 miljoner kronor.

Nu är det ju så, att tyvärr betraktas aktiebolagen nästan som fiender av stora grupper inom vårt samhälle och även av dem som lagstifta, under det att det i alla fall är alla dessa, i bolagsform drivna företag, som giva arbete åt de flesta inom industrien sysselsatta. Jag

har ingalunda något hopp om förbättring i skattelagarna, så länge riksdagens majoritet ej förstår skillnaden mellan inkomst av lön, som utgår till ett bestämt belopp, och inkomst av rörelse eller i affärsföretag, vars resultat är beroende av att man riktigt bedömer tillgångarnas värde, ty eljest får man ingen överblick över vad som är resultatet. Däremot har jag något hopp om, att myndigheterna skola få upp ögonen för skattelagarnas brister, då säkerligen i ett och annat fall starka bolag, som våga sig på att giva utdelning, därvid måste anlita sådana medel, som varit B-beskattade och där sålunda rätt till restitution inträder. Ty där möter precis samma svårighet, som skulle förelegat, därest utskottet kunnat tillstyrka min motion, svårigheten nämligen att bestämma, vad slags medel, som äro beskattade eller icke.

Om viss ändring beträffande bolags beskattning.
(Forts.)

Herr greve och talman! Som ärendet nu ligger har jag intet annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det förvarande betänkandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 13, i anledning av väckt motion om ändring i formulären till taxeringslängd och deklarationsuppgift, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj: t angående ändring i avseende å uppbörderna av avgifterna för den allmänna pensionsförsäkringen m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om borttagandet av censusbestämmelserna i fråga om valbarhet till första kammaren.

Om censusbestämmelserna för valbarhet till första kammaren.

I detta utlåtande hade utskottet av anförda skäl hemställt, att riksdagen, med bifall till en inom andra kammaren av herr *Vennerström* väckt motion, nr 2, måtte såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse av § 9 riksdagsordningen.

(Nuvarande lydelse:)

§ 9.

Till ledamöter i första kammaren kunna endast väljas män och kvinnor, som uppnått trettiofem års ålder samt äga och minst tre år näst före valet ägt fastighet till taxeringsvärde, ej understigande femtiotusen riksdaler, eller ock till

(Föreslagen lydelse:)

§ 9.

Till ledamöter i första kammaren kunna endast väljas i kommunernas allmänna angelägenheter röstberättigade män och kvinnor, som uppnått trettiofem års ålder. Kommer riksdagsman, efter det han vald blivit, i den ställning, att

Om censusbestämmelserna för valbarhet till första kammaren.
(Forts.)

staten skatta samt under tid, som nyss är sagd, skattat för minst tre-tusen riksdaler årlig inkomst. Kommer riksdagsman, efter det han vald blivit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning.

han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning.

Vid utlåtandet funnos fogade två reservationer. Enligt den ena av dessa hade herrar *Clason, von Geijer, Stendahl, Starbäck, Persson* i Fritorp och *Pehrsson* i Göteborg av angivna orsaker yrkat, att utskottet måtte avstyrka ifrågavarande motion.

I den andra reservationen hade herr *Reuterskiöld* med särskild motivering yrkat, att ifrågavarande motion måtte av riksdagen avslås.

Herr *Clason*: Som kammaren torde finna, är detta förslag en gammal bekant från fjolårets riksdag, då angående detsamma en ganska ingående debatt fördes, och jag skall därför söka fatta mig kort.

Frågan gäller, om man vid denna riksdag skall ändra de bestämmelser angående valbarhet till första kammaren, som genomfördes genom den vid fjolårets riksdag konfirmerade författningsrevisionen. Jag och mina medreservanter ha i vår reservation påpekat, att man måste betrakta de då tillkomna bestämmelserna såsom fullt avsiktliga. Vid förhandlingarna inom det särskilda utskottet på hösten 1918 kunde ju visserligen icke i alla detaljer frågan om den politiska rösträtten upptagas och utformas, men det är allmänt bekant, att det då träffades en uppgörelse i fråga om de bestämmelser, efter vilka förslaget till författningsrevision angående den politiska rösträtten skulle framläggas vid 1919 års riksdag, och vid denna uppgörelse framfördes från deras sida, som yrkade på en radikal förändring av den gamla första kammaren intet som helst yrkande om förändring av census för valbarheten till denna kammare. Däremot framställdes, såsom vi erinra i vår reservation, ett sådant yrkande sedan vid författningsrevisionens genomförande, vad det politiska området angår, vid 1919 års riksdag, ett yrkande, som alldeles motsvarar det av årets motionär nu framlagda.

Vi ha då påpekat, att det särskilda utskottet vid 1919 års riksdag tog bestämt avstånd från detta yrkande under uttalande, att det gick ut på att "i fråga om valbarheten till första kammaren genomföra en av 1918 års urtima riksdag *ej avsedd, väsentlig förändring*, (borttagande av censusstrecket)", och vi ha därav ansett oss berättigade att draga den slutsatsen, att man vid författningsrevisionens konfirmerande vid 1919 års riksdag och sedermera även vid dess definitiva genomförande förlidet år hade fullkomligt klart för sig innebörden av denna del i den år 1918 och 1919 träffade överenskommelsen. Man bibehöll vid dessa tillfällen fullt avsiktligt denna bestämmelse, och under sådana

förhållanden har det syntts oss väl tidigt, att nu komma med förslag om dess slopande.

I utskottets motivering, som är en upprepning av den motivering, som framfördes i fjol, säges, att denna bestämmelse är fullkomligt "oförenlig med den demokratiska ordning, som nu är genomförd". Jag bestrider naturligtvis icke alls utskottsmajoritetens rätt att från sin utgångspunkt uttala, vad den anser demokratiskt eller icke demokratiskt, om jag än själv kan ha en annan mening om innebörden av uttrycket demokratiskt samhällsskick. Men är denna bestämmelse oförenlig med ett demokratiskt samhällsskick nu, så var den, så vitt jag förstår, precis lika oförenlig med ett sådant samhällsskick åren 1918 och 1919, och var den då stridande mot en demokratisk uppfattning, så hade man vid *dessa* tillfällen bort komma fram med förslag om dess borttagande. Att, när man icke gjorde det då, omedelbart efter uppgörelsens definitiva genomförande, och när det endast en gång försiggått val till första kammaren, ändra *dessa* bestämmelser, kan jag icke finna vara riktigt; och redan detta är ett alldeles tillräckligt skäl för vårt avslagsyrkande.

Förresten skulle jag vilja ifrågasätta, om det är alldeles så helt med den där uppfattningen, som inte vill erkänna, att en viss frihet från att i sin ekonomiska ställning ha pressats ned till bortåt existensminimum giver möjlighet att kunna ägna större uppmärksamhet åt allmänna värv. Jag skulle vilja fråga, om man dock inte i grunden kan erkänna, att en sådan frihet kan vara en rätt lämplig valbarhetscensus, när det gäller en kammare, sådan som denna. Den medför dock en viss större möjlighet att med omsikt sätta sig in i hithörande spörsmål och att ägna sig åt allmänna värv. Om man bara går så långt som till det konstitutionsutskottets betänkande, som redan nu ligger på kammarens bord och som är avsett att upptagas till avgörande vid nästföljande sammanträde, så finner man, att utskottet självt där ställt sig på den ståndpunkten — det gäller som bekant frågan om riksdagsmannaarvodet — att det är önskvärt och nödvändigt att giva riksdagsmännen ett avsevärt arvode, som kan utgöra en någorlunda betryggande ersättning åt dem, och att så bör ske med hänsyn till riksdagens arbetsduglighet. Jag kan omöjligen tolka detta på annat sätt — och jag har själv varit med om detta utskottets uttalande — än att man erkänner, att förmågan att syssla med dylika värv verkligen kräver, att man skall vara i någon mån fri från de allra mest tryckande ekonomiska bekymren.

Vad beträffar det, som utskottet i övrigt anför om den begränsning i valmännens rätt att välja, som denna censusbestämmelse skulle innebära, vågar jag påstå, att vad som där säges är ganska överdrivet. Vill man över huvud taget ha några valbarhetsbestämmelser, så får man underkasta sig en viss begränsning i rätten att välja. Det uppkommer givetvis gränsfall. Man kan säga, att en person vid 34 års ålder kan vara fullkomligt lika duglig som en person, som är 35 år gammal, men i alla fall har man satt in denna bestämmelse om 35 år såsom ålders-

Om censusbestämmelserna för valbarhet till första kammaren.
(Forts.)

Om censusbegränsningarna för valbarhet till första kammaren.
(Forts.)

gräns för valbarhet till första kammaren. Om man vänder sig till det ekonomiska området och tänker på en person, som råkat i konkurs, så kan man säga att det är förfärligt hårt, att en person därigenom förlorar sin valbarhet, ty konkursen kan vara oförevallad. Han kan ha hjälpt en anhörig, eller någon annan dylik anledning kan föreligga, och så kommer en sådan depressionstid som denna; han råkar i konkurs och mister därigenom sin valbarhet såväl till första som till andra kammaren. Sådana fall kunna och komma alltid att uppstå, men för min del vill jag säga, att detta icke synes mig vara så synnerligen märkligt eller någonting, som man så hårt bör reagera mot, att man därför tager bort valbarhetsbestämmelser, som man annars anser lämpliga.

Vad ytterligare angår frågan om valmännens rätt att välja, undrar jag, om från deras sida några klagomål försports över den här ifrågasvarande bestämmelsen. Och ser man på första kammarens sammansättning, så undrar jag, om man av denna orsak har någon egentlig anledning att klaga. Det har sagts mig, att man understundom icke kunnat välja den inom länet, som man önskat välja. Jag undrar, om man, ifall man ginge igenom förteckningen över medlemmarna och såge efter, vilka som blivit valda från andra områden än sina egna län, skulle önska, att man i deras ställe fått andra.

Men dessa skäl få ju vara värda vad de kunna. Den ene anser dem mer värda och den andre mindre. Vad som för mig framför allt varit avgörande är, att man här vill borttaga en av de få kvarstående bestämmelser, som i någon mån bidraga till att genomföra en viss artskillnad mellan kamrarna, en bestämmelse, som, såsom jag redan i början av mitt anförande sade, avsiktligt bibehölls vid den sista stora författningsrevisionen. Man kan ha mycket olika åsikter om dess värde vad beträffar första kammarens sammansättning, men det synes mig självklart, att, om man skall gå in på ett reformarbete på detta område — och jag vill icke bestrida, att man bör göra det — så skall man taga upp frågan i ett sammanhang och icke först plocka bort den ena efter den andra av de bestämmelser, som genomföra någon artskillnad eller som äro till för att markera en sådan artskillnad. För övrigt vill jag i år som i fjol säga, att jag i utskottet erbjudit mig att vara med om en formulering av dessa bestämmelser så, att denna artskillnad kunde uttryckas även på annat sätt, ty en sådan omformulering kunde vara tänkbar utan att rubba principen om olika valbarhetsvillkor för båda kamrarna. Jag vann emellertid icke något understöd. Under sådana förhållanden ber jag i år att få återupprepa mitt yrkande om avslag.

Herr Thulin: Herr talman! Såsom konstitutionsutskottets ärade ordförande erinrade, var denna fråga vid förra årets riksdag föremål för en rätt så ingående debatt i kammaren. Resultatet blev det, att kammaren med 59 röster mot 50 avslog det grundlagsförslag, som konstitutionsutskottet då framlagt. Nu har frågan kommit tillbaka i anledning av motion av herr Vennerström, och konstitutionsut-

skottet har ställt sig på den ståndpunkten, att det tillstyrkt den av herr Vennerström väckta motionen. Konstitutionsutskottets ärade ordförande har gent emot utskottets tillstyrkan av grundlagsändringen framhållit, bland annat, den uppgörelse i saken, som träffades år 1918 och som, så att säga, konfirmerades vid 1919 års riksdag. Jag vill emellertid framhålla, att det kan ifrågasättas, huruvida det verkligen kan sägas föreligga någon direkt förbindelse från riksdagens eller dess partiets sida att icke taga upp denna fråga, sedan rösträttsreformen blivit genomförd. Det har redan vid föregående års riksdag framhållits av en ärad talare här i kammaren, att i andra kammaren den nuvarande statsministern under massinstämmanden från sina meningsfränders sida framhöll, att frågan om valbarhetscensus till första kammaren var en fråga, som man hade fullkomlig frihet att taga upp omedelbart efter det rösträttsreformen blivit genomförd. Han yttrade sålunda i sitt anförande: "När jag nu sagt detta, vill jag på det allra bestämdaste understryka, att från det socialdemokratiska partiets sida har man icke på något sätt givit på hand, att man är nöjd med den anordning, som här har blivit träffad."

Om censusbestämmelserna för valbarhet till första kammaren.
(Forts.)

Vidare vill jag gent emot det resonemang, som här förts av utskottets ärade ordförande, framhålla, att meningen icke kan vara, att genom den författningsrevision, som varit konfirmerad sedan år 1920, man skall för all framtid bibehålla denna bestämmelse, och herr Clason tycktes ha en känsla därav, då han sade, att det vore något väl tidigt, som förslag nu hade framkommit om denna bestämmelses avskaffande. Gentemot honom skulle jag vilja fråga: men när skall väl den tidpunkten inträffa, då man skall taga bort denna bestämmelse? Så vitt jag kan se har den tidpunkten inträffat i och med det, att författningsreformen är genomförd. När det har skett, så bör man väl i all rimlighets namn ha rätt att taga upp denna sak, och jag kan ej förstå, att detta skulle vara en avslagsanledning; det kan åtminstone efter min mening ej med något skäl åberopas som en avslagsanledning. Nu anförde konstitutionsutskottets ordförande, att man borde väl ha framkommit med yrkande härom 1918 och 1919. Ja, så vitt jag kan förstå, har yrkande framställts 1918 och 1919, men då ville man icke på något håll gå med på denna bestämmelses avskaffande — som jag föreställer mig därför, att situationen då var så pass ömtålig, att man ej ville hoppa några nya brännbara ämnen. Men av det citat, som jag gjort av den nuvarande statsministerns anförande i första kammaren, framgår, att han för sin och det socialdemokratiska partiets del ansåg, att man hade rätt att taga upp saken, då författningsreformen var genomförd.

Jag skall nu lämna denna fråga om tidpunkten för ett upptagande av det framlagda förslaget. Jag skall övergå till de andra skäl, som här ha blivit anförda. Det har sagts av utskottets ärade ordförande, att detta censusstreck skulle vara en rätt lämplig valbarhetsgrund. Ja, jag för min del får säga, att jag har mycket svårt att inse, att det är någon lämplig valbarhetsgrund. Det har av utskottet framhållits — så vitt jag kan förstå fullkomligt riktigt, och det har, så vitt jag

Om censusbestämmelserna för valbarhet till första kammaren.
(Forts.)

kan finna, den föregående ärade talaren ej lyckats motbevisa — att det principiellt sett synes uppenbart, att ett valbarhetsvillkor, genom vilket möjligheten att invälja en person i första kammaren göres beroende av dennes ekonomiska ställning, är oförenligt med den demokratiska ordning, som nu är genomförd i vårt land. Och det framhålles också, att den uppfattningen, att större insikter i allmänna värv följa med en högre ekonomisk ställning, är en uppfattning, som numera allmänt anses alldeles föråldrad. Jag vill sålunda gentemot vad den föregående ärade talaren anförde om, att det här skulle vara en rätt lämplig valbarhetsgrund, framhålla, att denna uppfattning ej väl rimmar med vad utskottet här har sagt, och som jag ej kan se annat än att det är en fullt riktig uppfattning. Det har av utskottet — jag vill särskilt understryka detta — framhållits, att den nuvarande bestämmelsen medför en obefogad gallring i fråga om industriarbetarnas och framför allt de mindre jordbrukarnas representation i första kammaren. Jag tror, att man särskilt bör trycka på den sista synpunkten, att den medför obefogad gallring i jordbrukarnas representation, ty av den motion, som av herr Vennerström väckts, och till vilken jag tillåter mig att hänvisa — den är in extenso anförd här i utskottsutlåtandet — framgår det med all tydlighet att just denna valbarhetscensus har nyligen trädfat en synnerligen framstående mindre jordbrukare från Västerbottens län. Han ansåg sig själv icke valbar, och jag föreställer mig, att ej heller länsstyrelsen ansåg honom vara valbar, på grund av att hans inkomst, den inkomst för vilken *han erlade skatt*, understeg 3,000 kronor, fastän han var *taxerad* till mera än 3,000 kronors inkomst. I det hänseendet var det ju så, att han hade för många barn; barnavdragen blevo så stora, att den inkomst, för vilken han verkligen erlade skatt, ej utgjorde mer än 1,500 kronor.

Det har vidare av herr Clason framhållits, att detta är en av de få kvarstående bestämmelserna, som skilja kamrarna åt, och i denna omständighet har herr Clason sett, så vitt jag kan finna, ett av de verkligt bärande skälen, varför man nu ingenting skall göra. Han anförde, att frågan om förstakammarproblemet bör tagas upp i ett sammanhang; och till dess att så sker bör man uppskjuta avgörandet av frågan om valbarhetscensus. I det hänseendet kommer herr Clason, så vitt jag kan finna, till samma motivering, som har förebragts av en annan utskottsledamot, som har reserverat sig mot betänkandet, nämligen professor Reuterskiöld. Han står på en annan ståndpunkt än herr Clason i avseende å det värde, som man kan tillmäta denna censusbestämmelse. Han anser, att denna censusbestämmelse ej kan anses riktig eller ens lämplig, utan skäligen bör i sinom tid ersättas av ett annat valbarhetsvillkor. Professor Reuterskiöld står i det hänseendet sålunda på samma ståndpunkt som utskottet. Han delar sålunda utskottets mening om olämpligheten av den nuvarande valbarhetscensus och oförenligheten av denna census med hela det demokratiska system, som man har realiserat genom 1918 års rösträttsreform; men i ett avseende står professor Reuterskiöld på samma ståndpunkt som herr Clason, i det

avseendet nämligen, att han anser, att man skall bibehålla denna valbarhetscensus. Herr Reuterskiöld motiverar bibehållandet för att hava ett pådrivningsmedel till en reform av första kammaren i stort. Han säger i sin reservation: "Och därvid utgör bibehållandet även av en såsom olämplig och oriktig erkänd censusbestämmelse, ända tills reformen sker, i sin mån ett rätt så verksamt pådrivningsmedel — —." I det hänseendet tyckes herr Reuterskiöld stå på en något annan ståndpunkt än en annan representant i denna kammare, som tillhör samma parti som han, nämligen herr Wohlin, som i ett anförande vid förra årets riksdag framhöll, att "ett nytt reformerat svenskt överhus under inga förhållanden kommer att kunna grundas på några som helst penningstreck eller censusbestämmelser av här ifrågavarande art". Därför hyste han inga betänkligheter mot att rösta för dessa censusbestämmelsers borttagande. Jag vågar tro, att den ståndpunkten är mycket riktigare. Jag tror, att om det skulle visa sig föreligga ett behov av ett upptagande av förstakammarproblemet till granskning, ett upptagande av frågan om omläggning av valbarhetsgrunderna för första kammaren, så kommer den frågan att tagas upp alldeles oavsett om denna penningcensus kvarstår eller icke. Jag vågar för övrigt tro, att farhågan för, att man skulle komma över till vad man har kallat ett *formellt* tvåkammerssystem genom borttagande av penningcensus, är överdriven. Vi ha nog ett verkligt tvåkammersystem även i fortsättningen, och ej ett blott och bart formellt tvåkammersystem. Det finnes ganska många skiljaktigheter mellan kamrarna, även om man borttager bestämmelsen om valbarhetscensus, fastän jag icke tror, att vi ha ett så dualistiskt utformat tvåkammersystem som det tidigare tvåkammersystem, som fanns, och som orsakade ständiga strider inom representationen. I det tvåkammersystem, som tidigare fanns, och som jag tror, att det skulle vara ytterst farligt att försöka återföra, utövade ju första kammaren ej blott och bart den avsedda fördröjande verkan utan rent av en förhinderande verkan på reformer, och jag tror, att det var lyckligt, att det gamla tvåkammersystemet med dess skarpa betonande av skillnaden mellan kamrarna övergavs. Tidpunkten är nu inne, att man tager bort det sista kvarstående märket av detta gamla tvåkammersystem i vår författning, nämligen bestämmelsen om viss penningcensus som valbarhetsgrund. Jag tillåter mig därför, herr talman, att på de skäl, jag nu anført, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Reuterskiöld: Herr greve och talman! I två avseenden har den siste ärade talaren sökt tolka min uppfattning. I ett avseende inläser han i min reservation en principiell överensstämmelse med utskottsmajoriteten i insikten därom, att censusstrecket är oförenligt med det s. k. demokratiska genombrottet. Den tolkningen kan jag ej riktigt vara med om därför, att jag har ansett censusstrecket, som jag också inom utskottet uttalat, oförenligt med en sund utveckling *även före* 1918, så att det är alltså över huvud taget icke i samband med denna "demokratiska utveckling", som jag anser ett borttagande därav vara befogat.

Om censusbestämmelserna för valbarhet till första kammaren.
(Forts.)

Om censusbek-
stämningarna
för valbarhet
till första
kammaren.
(Forts.)

Sålunda går jag längre än vad utskottsmajoriteten gjort. — Den andra punkten, i vilken den ärade talaren söker tolka min mening, är den, att han söker framkonstruera en motsättning mellan mitt och herr Wohllins yrkande förra året och säger, att herr Wohllins ståndpunkt, att i en framtid valbarheten ej får byggas på census, är en sundare ståndpunkt än min — som är precis densamma! Jag menar både nu och förut, att censusstrecket ej är någon nödig eller lämplig grund att bygga valbarheten till överhuset på. Jag tror sålunda, att talarens tolkning i dessa båda punkter är oriktig. Vad jag menat är det, att när grundlagen ännu har denna census — och lagen har därmed betonat ej bara, att det skall finnas ett visst penningstreck, en viss inkomst, ett visst taxeringsvärde, utan främst också, att den omständigheten, att en person äger fastighet, bör giva valbarhet — så anser jag, att detta är av det värde att tanken bör bevaras. Det är ej fastighetens taxeringsvärde, som är avgörande, utan den omständigheten, att man äger fastigheten. Nu får ej detta tolkas så, som om jag menade, att endast fastighetsägare skulle vara valbara, utan jag har uttalat inom utskottet och kommer i reservation till ett blivande utskottsbetänkande — ang. enkammarsystem — också att uttala, att det borde vara en alternativ valbarhetsgrund. Den, som äger fastighet, bör i och med detsamma vara valbar; men vid sidan av detta bör det finnas en hel del andra valbarhetsvillkor. Nu menar jag att man genom att på sätt utskottet föreslagit förändra § 9 och taga bort allt, som skiljer valbarheten till första kammaren från valbarheten till andra kammaren, tager ett nytt steg på vägen till ett maskerat enkammarsystems genomförande. Naturligtvis kan man göra det, men man bör då åtminstone veta, vad man gör, och då frågas: är det verkligen nödvändigt, att vi vid denna riksdag göra ett förslag till censusstreckets borttagande vilande, då vi sannolikt ha flera år på oss, innan det blir andrakammarupplösning och frågan kan definitivt avgöras. I det på kamrarnas bord liggande betänkandet angående riksdagsarvodena är det betonat, att man i nuvarande stund ej kan bedöma, huru en nedsättning till visst fixerat belopp, som nu göres gällande, skall verka år 1925, när saken skall slutligen avgöras; och på samma sätt skulle jag vilja säga: därför, att vi i år ej kunna taga upp förstakammarproblemet i hela dess vidd — tiden är icke sådan, intresset är icke sådant — så följer ej därav, att ej både utskottet och motionären eller partierna skulle under de år, som återstå till 1925 eller 1924, kunna taga upp den frågan i hela dess vidd. Vad tjänar det då till att nu i förväg skenbart göra en liten pappersreform, som i själva verket skulle försvaga hela intresset för förstakammarreformen? Jag menar därför, att tidpunkten, då man kan gå till en ytterligare reform på det konstitutionella området, den är ej, som den föregående ärade talaren sökte bestämma den, lika med den dag, då författningsreformen 1918 och 1919 slutligt genomfördes, utan den tid, då det ur alla synpunkter kan anses lämpligt att taga upp ett nytt stort moment i författningsfrågorna, nämligen förstakammarproblemet.

Men om man nu skall göra ett sådant förslag som utskottets i år vilande, borde man kunna begära, att konstitutionsutskottet skulle ha

tänkt igenom vad det föreslår och ej föreslagit något, som i grund och botten, om man går in på saken, verkar en smula löjligt. Här står ju kvar en bestämmelse i § 9 (sid. 6 i utskottets förslag) att "Kommer riksdagsman, efter det han vald blivit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning." Den punkten är ju fullkomligt riktig, så länge de gamla censusbestämmelserna finnas kvar, att en person skall ha fastighet eller viss inkomst och haft det under tre år; men när dessa villkor borttagas och kvar står allenast åldersvillkoret, hur skall då någonsin någon kunna tänkas bli yngre än 35 år, sedan han nått den åldern — det har jag svårt att begripa. Det är sant: han kan ju dock upphöra att vara kommunalt rösträttsberättigad, och sådan rösträtt är ju ock ett villkor enligt utskottsförslaget; och här kunde ju ifrågavarande sats äga berättigande. Ja, för all del! Men då menar jag, att konstitutionsutskottet ej måtte ha läst § 26 R. O., ty där står redan nu precis allt som härför verkligen behöves. Där står: "Ej må som riksdagsman godkännas" — d. v. s. att han även efter valet får träda tillbaka om där angivna fall inträffa — och så kommer det: den, som står under förmynderskap, är i konkurs-tillstånd eller under straffpåföljd o. s. v. Alltsammans är redan stadgat i samband med villkoren för rösträtt. Jag kan då ej förstå, att det blir något annat kvar, som kan åsyftas med det bibehållna stadgandet i § 9 än det enda av rösträttsvillkoren, som ej tillika är upptaget i § 26, och i så fall bleve väl skillnaden mellan första och andra kammaren den, att man som förstakammarledamot ej får vara varaktigt omhändertagen av fattigvården, men väl om man tillhör andra kammaren: männe detta är behövt att stadga? Jag tror därför ej, att vi för detta ändamål behöva den där punkten kvar! Då konstitutionsutskottet ej har grundligare genomtänkt den formulering, som det föreslagit, och då det ej är av något behov påkallat att vid denna riksdag få frågan vilande — vi ha flera riksdagar på oss — så tillåter jag mig, herr greve och talman, att hemställa om avslag å utskottets förslag.

Herr Almkvist: Herr talman! Då jag inom konstitutionsutskottet har deltagit i behandlingen av detta ärende och därvid yrkat bifall till utskottets hemställan, skall jag be att få säga några ord.

Utskottets ärade ordförande och de, som med honom ha under-tecknat den reservation, som står främst efter utskottets betänkande, ha ej gått in på någon prövning av det berättigade eller oberättigade i bibehållandet av den ifrågavarande censusbestämmelsen utan endast hänvisat därtill, att något yrkande om dess upphävande ej förekom, då författningsreformen 1918 genomfördes, och att ett av enskild motionär, herr Molin, framställt yrkande år 1919 icke vann riksdagens bifall. Därför bör nu, anser herr Clason och hans medreservanter, någon förändring icke komma till stånd. Riksdagen bör vara bunden av den författningsrevision, som då genomfördes. Nu får jag säga gentemot det påståendet, att åsikterna ej alls äro samstämmiga beträffande innebörden av överenskommelsen rörande författningsrevisionen med hänsyn till

Om censusbestämmelserna för valbarhet till första kammaren.
(Forts.)

Om censusbestämmelserna för valbarhet till första kammaren.
(Forts.)

denna speciella bestämmelse, utan olika meningar göra sig gällande, och även om de personer, som då deltog i behandlingen och hade inflytande på beslutets formulering, anse sig bundna, så kan givetvis ej en sådan bundenhet åligga de personer, som då ej tillhörde riksdagen, och som alltså icke hade något inflytande på författningsrevisionens genomförande, utan dessa efter reformen tillkomna riksdagsmän måste anse sig ha fullt fria händer i den punkten.

Herr Reuterskiöld, som undertecknat reservationen n:r 2, har däremot ingått i en realprövning av censusbestämmelsens beskaffenhet. Därvid erkänner han i motiveringen till sitt yrkande, att bestämmelsen nu är oriktig och olämplig. Dessutom har han i sitt anförande här nyss vidgått, att han hyser den uppfattningen, att censusbestämmelsen var av den beskaffenheten redan före 1918 års författningsrevision. Jag kan dock ej följa honom i det resonemanget, att en censusbestämmelse, som vid realprövning befinnes vara olämplig och oriktig, skall behållas därför, att man ej har något annat att sätta i stället. Herr Reuterskiöld vill, att denna fråga skall bli föremål för ett slutligt avgörande i samband med förstakammarproblemet dryftande i dess helhet — och jag instämmer med honom däri, att det är av betydelse, att den frågan upptages till behandling så fort som möjligt — men jag kan däremot ej instämma med honom i den slutsatsen, att man därför nu skall undvika att taga bort det såsom oriktigt och olämpligt betecknade censusstrecket. Denna ståndpunkt intager jag huvudsakligen på den grund, att det skäl, som av utskottets ärade ordförande framhölls, nämligen att det fall, som i motionen är åberopat, skulle vara ett gränsfall och att betydelsen av penningstreckets bibehållande eller eventuella borttagande följaktligen överdrives, icke är riktigt. Det förhåller sig, enligt min erfarenhet, i stället på det sättet att det Holmerska fallet, långt ifrån att vara något gränsfall, kan utsträckas till att få stor betydelse och omfattning.

Om man t. ex. tänker på hela det norrländska inlandet och undersöker förhållandena där, kan man nämligen konstatera, att det väster om stambanan, norr om Ångermanälven, knappast finnes en enda egendom, som är taxeringsvärderad till 50,000 kronor och därutöver. Det är naturligtvis på grund av att jordbruken där äro så små och beskattningsvärdena så låga som ett sådant förhållande inträder. På liknande sätt förhåller det sig beträffande inkomsten. Är det så — den tolkning, som konstitutionsutskottet har gjort gällande, är dock fortfarande föremål för tvist, den är icke avgjord, därför att man ännu icke i besvärsväg har hunnit få något prejudikat på, huru bestämmelserna skola tolkas — men om det är så, säger jag, att det är den beskattningsbara inkomsten, d. v. s. den inkomst, som återstår, sedan alla i lag bestämda avdrag äro gjorda, som skall läggas till grund för valbarheten, så inträffar ett liknande förhållande som i fråga om innehav av fast egendom, nämligen att man i det norrländska inlandet finner endast några få lantbrukare, som uppfylla valbarhetsbestämmelsen i nu förevarande avseende. Motståndarne till den föreliggande motionen kunna visser-

ligen mot det nyss sagda erinra, att om den ekonomiska ställningen i det norrländska inlandet är så svag, är det heller icke lämpligt att representanter till riksdagens första kammare hämtas därifrån. Följaktligen innebär det, att censusbestämmelsen bibehålles, en garanti för kammarens lämpliga sammansättning.

Om censusbestämmelserna för valbarhet till första kammaren.
(Forts.)

Men mot ett sådant påstående vill jag, något närmare utvecklande, vad herr Thulin också var inne på, invända att denna bestämmelse visst icke ger något utslag beträffande vederbörandes verkliga ekonomiska ställning. Det är nämligen, enligt min bestämda erfarenhet, ganska visst att dessa lantbrukare med de jämförelsevis små inkomsterna där uppe i norrländska inlandet i ekonomiskt hänseende intaga en minst lika god och minst lika självständig ställning som lantbrukarna i övriga delar av landet, ehuru dessa på grund av omständigheter, som jag här icke skall beröra, i regel äro beskattade för en inkomst, som överstiger 3,000 kronor och följaktligen ifrån den synpunkten sett uppfylla kvalifikationsbestämmelsernas krav.

Jag har således den bestämda uppfattningen, att en stor del av landets lantbrukare under den närmaste framtiden, särskilt på grund av de nedåtgående ekonomiska tiderna, bliva avskurna ifrån möjligheten att bliva representanter i riksdagens första kammare, därest denna censusbestämmelse bibehålles.

Ifrån den synpunkten sett ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Strömberg, Gustaf: Herr greve och talman! Ett par av de föregående talarne här i dag hava ställt denna fråga i samband med en annan, som förekommer till behandling nästkommande lördag, nämligen frågan om riksdagsmannaarvodena. Jag skall erinra om ett uttalande, som jag tillät mig göra vid kammarens behandling för några dagar sedan av det så kallade bostadsbandet. Jag framhöll då, att det naturligtvis är riktigt, att man icke utan tungt vägande skäl bör rucka på de ganska få bestämmelser i vår grundlag, som kvarstå skiljande mellan de båda kamrarna. Detta medgivande leder emellertid icke till att jag i denna fråga kan följa utskottets ärade ordförande och hans medreservanter, därför att det här föreligger, synes det mig, helt andra och verkligt bärande skäl för en lagändring.

Det har redan påpekats, att vi i detta censusstreck hava att göra med en sista rest av en författning, som tillhör ett gånget tidsskede, och man får icke förvåna sig över att vi på vänstersidan vilja göra rent hus i fråga om allt, som påminner om en tid, då penningen var den utslagsgivande och i alla avseenden kvalificerande för medborgarrätten. Om det icke föreläge andra synpunkter än dessa rent principiella, tror jag, att det ändå vore tillräckligt för att motivera ett bifall till utskottets krav i det avseendet, men nu finns det, som också utskottet framhållit, många och verkligt praktiskt talande skäl för ett bifall till detsamma.

Det har talats om det sjunkande penningvärdet och att denna

Om censusbestämmelserna för valbarhet till första kammaren.
(Forts.)

censusbestämmelse således icke skulle hava någon betydelse för närvarande; men vi böra komma ihåg, på samma gång vi tala om det sjunkande penningvärdet, att vi också hava fått vad vi kalla skattefria avdrag, som i hög grad kompensera detta och som göra, att en person, för att faktiskt vara valbar till första kammaren, måste hava en inkomst av inemot 5,000 kronor, åtminstone om han är boende i någon av våra städer eller på någon av de dyraste platserna. Det är alldeles påtagligt, att detta påverkar förhållandena särskilt i en tid som denna med sjunkande inkomster och sjunkande förmögenhetsvärden. Det är därför onekligen, som motionären framhållit, så, att denna censusbestämmelse är förnuftlös och att den icke kan annat än kasta ett visst löjets skimmer över grundlagens bestämmelse, sådan som den här är.

Jag tror, att det vore bra mycket riktigare av högern att manligt taga konsekvenserna av författningsreformen 1918 och verkligen vara med om att här borttaga en censusbestämmelse, som utestänger den större delen av industriarbetarklassen, de allra flesta av vårt lands jordbrukare samt alla de gifta kvinnor, för vilka man ändå på högernsida har velat tillämpa likställighetsgrundsatsen även i politiskt avseende.

Jag tror, att dessa skäl kunna vara alldeles tillräckliga för att stödja det krav, som här har rests, och jag vill uttala den förhoppningen till sist, att kammarens stora vänstermajoritet skall i denna sak visa sig stå enig, liksom inom utskottet, då det nu gäller att verkligen undanröja de hinder, som ännu stå kvar för den politiska likställigheten, och jag tillåter mig, herr greve och talman, att på dessa skäl yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Geijer: Herr greve och talman! Den talare, som först yttrade sig i dag, utvecklade den olikhet, som föreligger mellan 1919 års uppfattning och den som nu i motionen och även i utskottsutlåtandet har hävdats angående det oförenliga med demokratiens begrepp att bibehålla en censusbestämmelse. Jag skall icke därför mera än understryka, vad han därvidlag yttrade; jag anser det för min del vara fullt bärande och riktigt. Vidare framhöll han ju också, att vad som skedde åren 1918 och 1919 var en uppgörelse. Emot detta framhöll den talare, som efter honom hade ordet, att man icke kan påstå, att vad som då skedde innebar en direkt förbindelse för dem, som då yrkade på reformerna, att låta sig nöja med detta. Nej, det har heller ingen påstått. Det beror helt och hållet på vad man vill lägga i ordet avtal. Att det var ett avtal, att det var en uppgörelse, det är alldeles påtagligt. Det veta vi alla, som voro med då.

Herr Almkvist framhöll för sin del, att han ansåg sig helt och hållet obunden. Anser han sig, därför att han icke var med om beslutet, därför vara helt och hållet obunden beträffande det avtal, som ingicks då, anser han det icke vara en överenskommelse, som i någon mån förpliktar dem, som komma efter, det må bli hans ensak. Det var emellertid alldeles tydligt för oss, som voro med då, att det verkligen var en uppgörelse, och jag vågar väl också säga här, att de, som då gävo efter, väl hade be-

rättigad anledning antaga, att ej motståndarna, när de träffade överenskommen, resonerade så: får jag bara detta, så har jag ett medel i min hand att sedermera driva igenom vad jag för min del anser lämpligt, men som jag för närvarande ej vill framkomma med för att icke skrämma mina motståndare. Det var en uppgörelse och det förefaller mig att, även om den icke fick bindande form, som av många skäl var uteslutet, så uppfattades vad som framgick ur underhandlingarna som något moraliskt bindande. Och enligt min mening bör detta respekteras, så sant som den regeln är riktig, att grunden för en lugn och trivsamt sammanlevnad människorna emellan är principen, att avtal skola hållas.

Om censusbestämmelserna för valbarhet till första kammaren.
(Forts.)

Sedermera hava ett par av talarna framhållit de praktiska skälen; herr Thulin snuddade vid dem, herr Almqvist tog dem något utförligare och även herr Strömberg nu senast rörde vid dem, och i det avseendet framfördes som typiskt exempel fallet Holmner. Jag tror för min del icke, att man kan draga alltför långt gående slutsatser av detta fall. Det är icke juridiskt bedömt ännu. Såvitt handlingarna utvisa — mera känner jag icke till — har det icke ens kunnat komma under domstols prövning. Här förelåg ju en avsägelse.

Vidare framhöll herr Strömberg i detta sammanhang, att det visst icke skulle vara i enstaka fall, utan att det skulle hava förekommit i många fall och i följd av att de skattefria avdrag, som staten på grund av depressionstiden har ansett sig vara tvungen att medgiva i en utsträckning, som man icke, då lagarna skrevos, kunde hava haft någon aning om. Det skulle väl vara det bärande skälet, fallet Holmner skulle vara typiskt, det skulle vara orättvist! Den omständigheten att en familjefader med många barn skulle hava sämre ställning än en, som inga barn hade: Ja, om det skulle vara det bärande skälet, är det icke då så, att man står i beråd att kasta ut barnet med badvattnet? Jag för min del har icke det ringaste emot att ett dylikt fall rättas till, då en dylik konsekvens uppenbarligen är orättvis, men det kan göras utan att borttaga bestämmelsen om census. Vi kunna ju förtydliga författningen. Det är sant, att den ordalydelse, den form som grundlagsbestämmelsen fått, icke är den allra lyckligaste, utan att den kan vara föremål för olika tolkning. Jag själv skulle snarast vara benägen att tro, att i fallet Holmner de skattefria avdragen icke skulle hava behövt göra honom inhabil, men det hör icke hit. Det är ju en lätt sak, nästan att bara med ett par penndrag ändra ordalydelsen, så att tydligt blir, att de skattefria avdragen icke skola kunna hava denna påföljd.

Vidare säger man — det är icke sagt nu, men det är sagt i utskottet och i ett annat sammanhang — att det väl ändå är fullständigt orimligt att hava en grundlagsbestämmelse, som är beroende av skattelagarna. Ja, oavsett den omständigheten att vi hava haft det så i över en mansålder, kunna vi avfatta bestämmelsen så, att man icke blir beroende av avdragen, utan att man går ut ifrån det belopp, som en person verkligen har upptagit i sin deklaration som sin inkomst och alldeles bortser ifrån avdragen. Jag kan i detta sammanhang ej låta bli att framhålla, att det verkar förstämmande att se, att ingenting i vår författning skall kunna

Om censusbestämmelserna för valbarhet till första kammaren. få bestå ett eller två år utan att det ögonblickligen skall ändras, även om vi med stort besvär träffat överenskommelser mellan skarpt motsatta och varandra bekämpande meningar.

(Forts.) Vidare, och därvidlag har jag samma mening, som ordföranden i konstitutionsutskottet framfört, är den nuvarande bestämmelsen dock ägnad att åstadkomma någon karaktärsskillnad mellan de två kamrarna i vår representation. Man insåg detta vid den stora reformens genomförande åren 1918 och 1919, och man insåg lämpligheten av att dylik karaktärsskillnad förefinnes; man inser detta sista kanske ännu bättre nu, år 1922. Att avstå från denna värdefulla sak endast på grund av sådana konkreta fall som åberopats och vilka mycket väl kunna vinna rättelse på annat vis, anser jag icke vara riktigt. Beträffande detta ändringsförslag tycker jag, att grundlagens sats om det nödiga och nyttiga såsom förutsättningen för en grundlagsändring kan tillämpas. Ingen har påvisat denna förutsättning.

På grund av vad jag anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Clason avgivna, av mig biträdda reservationen.

Herr L i n d h a g e n : Bara några ord, herr talman! Jag skulle endast vilja framställa den frågan, huru länge denna överenskommelse mellan partierna om att icke rubba gällande grundlagsbestämmelser för riksdagens bildande skall räcka. Det är givet, att riksdagen fortfarande är befogad att i grundlagsenlig ordning göra förändringar i grundlagen och att framställningar därom också måste upptagas. Men man kan ju förstå, att, då partierna kompromissvis enat sig om en reform, man tycker anständigheten fordrar att icke riva upp den genast. Men nu, efter de nya valen, har väl tiden kommit, då man får väcka den förevarande frågan. Jag tror också, att saken faktiskt ligger på det sättet — och det är vitsordat under denna diskussion — att, föreslås det någon ändring, som man icke tycker om, då är tiden ännu icke kommen att bryta kompromissen, men föreslås det någon ändring, som man tycker om, då är tiden kommen att bryta kompromissen. Så enkel är saken kanske i själva verket.

Nu har också herr Reuterskiöld i sin reservation hållit före, att man helst genast borde börja med att upptaga frågan om första kammarens fullkomliga ombildning, och de andra reservanterna säga, att en sådan detaljfråga, som denna icke bör komma upp annat än i samband med frågan om första kammarens fullständiga ombildning. Det skall bliva mycket intressant att se, hur konstitutionsutskottet kommer att utlåta sig i anledning av min motion, som just avser första kammarens fullkomliga ombildning. Den motionen lär vara avstyrkt, och jag undrar nu, om det är på grund av den där kompromissen eller därför att den icke kommit från någon av partiledningarna, eller vad det kan vara för märkvärdig anledning.

Jag yrkar emellertid bifall till utskottets hemställan.

Herr C l a s o n : Herr Lindhagens sista fråga, huru länge ett sådant

här avtal skall hållas, skall jag be att få besvara med en motfråga: Huru länge anser herr Lindhagen att ett avtal skall hållas över huvud taget? Denna fråga kan också riktas gentemot herr Thulin.

Så, som jag nyss sade, anser jag det verkligen vara för tidigt att året efter, sedan den stora författningsrevisionen trätt i kraft, taga upp förslag om dess rubbande på en punkt, om vilken det dock är konstaterat, att den ingått i själva uppgörelsen. Det kan ju vara en smaksak, men jag håller i det fallet fast vid den ståndpunkt, som jag redan förut angivit.

Herr Thulin ville mot mig göra gällande, att herr Branting vid ett visst tillfälle reserverat sig alla möjligheter att yrka förändring i den genomförda uppgörelsen. För att den saken skall bli riktigt klar, vill jag erinra om — jag tror att herr Thulin sade fel, då han påstod, att det skulle hava varit i första kammaren — att det yttrande, som herr Thulin syftade på, i själva verket avgavs av herr Branting i andra kammaren vid 1918 års riksdag i sammanhang med frågan om genomförandet av bestämmelserna på den kommunala rösträttens område. Vi erinra oss nog, att stämningen då icke var alltför lugn. Herr Branting angreps då ganska häftigt av sådana, som stodo till vänster om honom, och det är alldeles riktigt, att han begagnade detta tillfälle att poängtera, att man skulle framdeles kunna gå vidare. Han talade emellertid i detta sammanhang visst icke om census till första kammaren eller något sådant utan han talade om att man skulle kunna gå vidare emot det republikanska samhällsskicket och enkammarsystemet. Det var med sådant, han ville trösta dem, som stodo till vänster om honom och som angrepo honom i det ögonblicket. Det yttrande åter, som jag citerade, avgavs, då man året därpå verkligen stod inför reformens förverkligande, vad den politiska rösträtten angick. Då när man stod inför reformens förverkligande, sades det som sagt ifrån, att ett förslag om en sådan valbarhetsändring, som den nu framlagda, vore något, som icke vid 1918 års uppgörelse avsetts. Och detta sades icke bara ifrån av det särskilda utskott, som jag nyss citerade, utan också inom andra kammaren, där förslaget var under debatt, och där en av det socialdemokratiska partiets dåvarande mera framskjutna medlemmar, sedan han för sin del sagt, att han ansåg bestämmelsen olämplig och att han således principiellt icke godkände den, yttrade: »Det kan dock ej bestridas, att det måste hava ansetts ingå i förutsättningarna för den rösträttsreform, som överenskoms vid urtima riksdagen, att man icke i det sammanhanget skulle rubba på bestämmelserna för valbarhet till första kammaren.» Han konfirmerade alltså uttryckligen vad det särskilda utskottet sagt. Jag förbiser icke, att han sade, att man »i det sammanhanget» icke skulle rubba dem. Det kan naturligtvis sägas, att han därmed menade, att han kunde tänka sig en rubbning året därpå eller i vilket annat sammanhang som helst, men jag undrar, om man kommer så synnerligen långt med en sådan reservation.

Det har gentemot min invändning, att det fall, som man nu särskilt tänker på, är att betrakta som gränsfall, genmälts, att så icke skulle vara förhållandet i Norrland. Jag undrar dock, om den talare, som framförde detta argument, verkligen kan stå för den uppgiften, som, såvitt jag kan

Om censusbestämmelserna för valbarhet till första kammaren.
(Forts.)

Om censusbestämmelserna för valbarhet till första kammaren.
(Forts.)

förstå, han lämnade här, att i hela inre Norrland — han drog visst gränsen väster om norra stambanan och norr om Ångermanälven — det icke skulle finnas lantbrukare, som voro taxerade till en inkomst av 3,000 kronor om året. Här är ju nämligen icke blott fråga om en fastighet, taxerad till 50,000 kronor, utan också om en inkomsttaxering på 3,000 kronor. Förresten skulle jag vilja säga, att det verkligen icke förefaller, som om man skulle hjälpa denna sak så synnerligen mycket genom att nu antaga vilande denna nya bestämmelse, som dock i alla fall icke kan få någon verkan förrän efter åtskilliga år framåt. Det förefaller, som om det vore mycket klokare, som herr Reuterskiöld antydde, att under de kvarvarande riksdagarna till de nya valen taga upp hela frågan till närmare omprövning. Om herrarna, som vilja hava förändring i detta avseende, hade behagat vid föregående riksdag gå med på det erbjudande, jag då framkastade i utskottet att försöka lösa frågan så, att vid sidan av dessa bestämmelser även skulle intagas andra bestämmelser, som exempelvis medgäve valbarhet även vid viss tids fullgjorda kommunala och allmänna uppdrag, hade frågan redan nu varit löst på ett sätt, som jag tror skulle hava varit tillfredsställande för alla dessa, som man nu säger sig vilja hava in i första kammaren. Jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade, att i fråga om det nu föreliggande utlåtandet framkommit följande yrkanden: 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) att samma hemställan skulle avslås; samt 3:o), av herr Reuterskiöld, att kammaren skulle bifalla den av honom vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits avslag å utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller, vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 60;

Nej — 64.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående dyrtidstillägg åt den hos riksdagen tillfälligt anställda personalen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr *Enhörning* väckte en motion, nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Ryssland avslutet preliminärt avtal.

Motionen hänvisades till första särskilda utskottet.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 127, 142, 144 och 149 hänvisades dessa, nr 127 till behandling av lagutskott, nr 142 till jordbruksutskottet, nr 144 till bevillningsutskottet och nr 149 till bankoutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1 e. m.

In fiden
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 17 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Hans excellens herr statsministern och ministern för utrikes ärendena *Branting* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 151, angående disponerande av medel för iordningställande av beskickningshusen i Köpenhamn och Hälsingfors samt konsulathuset i Hamburg m. m.

Herr statsrådet *Åkerman* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 153, angående ersättning till tredje stadsfogden i Stockholm Viktor Karlson för visst av honom till statsverket inbetalt belopp; och nr 154, angående årligt understöd å allmänna indragningsstaten åt förre underofficeren Nils Jönssons efterlämnade änka.

Herr t a l m a n n e n yttrade: Efter överläggning i talmanskonferensen får jag lämna kammaren ett meddelande rörande ordnandet av riksdagsarbetet under den närmaste tiden.

Vad först beträffar arbetet under nästa vecka — den vecka som slutar med Marie bebådelsedag — får jag meddela, att det blir arbetsplena onsdagen den 22 och fredagen den 24 mars.

Sedermere med avseende å påskferierna kommer sista arbetsplenium före påsk att äga rum fredagen den 7 april och, om så erfordras, även lördagen den 8. Om ej någonting särskilt mellankommer, blir det där-efter endast bordläggningsplena till torsdagen den 20 april, då gemensamma voteringar äga rum.

Anmäldes och bordlades:

konstitutionsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående det nuvarande tvåkammerssystemets avlösning av en mera ändamålsenlig folkrepresentation;

första lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphörande av strafflagen för krigsmakten; och

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion, nr 36, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av lämpligt arbete åt tuberkulossjuka konvalescenter.

Vid föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 241, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av biskops- och konsistoriums överinseende över de allmänna läroverken och statens folkskoleseminarier, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 17 A och B, andra sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, andra lagutskottets utlåtande nr 8, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9 samt kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 2 och 3.

Herr statsrådet *Örne* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 150, angående dyrtidstillägg åt vissa lärare vid lantmannaskolor och lanthushållsskolor samt lantbruksskolor ävensom vid lanthushållningsseminariet å Rimfors;

nr 152, angående omorganisation av postsparbanken och införande av postgirorörelse m. m.; samt

nr 168, angående medgivande att påbörja anläggning av en radio-station för trafik med Amerikas Förenta stater.

Herr *Bondeson* väckte en motion, nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om allmänna vägar på landet.

Motionen hänvisades till andra särskilda utskottet.

Herr *Johansson, Johan Peter*, väckte en motion, nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av tullverkets utgiftsstater för tiden 1 januari—30 juni 1923 m. m.

Denna motion hänvisades till statsutskottet.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 150 till jordbruksutskottet, nr 151, 153 och 168 till statsutskottet samt nr 154 till bankoutskottet. Propositionen nr 152 blev på begäran bordlagd.

Herr förste vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta, att statsutskottets utlåtanden nr 17 A och 17 B upptagas först på morgondagens föredragningslista samt att sist på föredragningslistan skola upptagas statsutskottets utlåtanden nr 8 A och 8 B med övriga ärenden i föreskriven ordning.

Denna hemställan bifölls.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,15 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
